

Osmanlı Devleti'nden Günümüze Okul Öncesi Eğitim Programlarında Beden Eğitimi ve Oyun Uygulamaları

Özlem YALÇIN KİŞİ^{1*} , Sabri ÖZÇAKIR²

¹Selçuk Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi.

² Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi.

Orijinal Makale

Gönderi Tarihi: 28.05.2025

Kabul Tarihi: 27.06.2025

DOI:

Online Yayın Tarihi: 30.06.2025

Öz

Bu çalışmada Osmanlı döneminden günümüze okul öncesi eğitim programlarında yer alan beden eğitimi ve oyun uygulamalarının incelenmesi ve değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Nitel veri toplama tekniklerinden doküman incelemesinin kullanıldığı bu çalışmada ilgili dönemde yazılan ana kaynaklardan (mevzuatlar, kılavuz kitaplar ve eğitim programları) yararlanılmıştır. Okul öncesi eğitim kurumlarında beden eğitimi ve oyun uygulamaları ilk kez Osmanlı son döneminde programlara girmiştir. Okul öncesi eğitim Cumhuriyetin ilk yıllarında ilköğretime kıyasla ihmal edilen bir eğitim kademesidir ve bu dönemde anaokulları ile ilgili ilk program 1952 yılında yayınlanmıştır. Anaokullarının yaygınlaşması ile programlarda beden eğitimi ve oyun etkinliklerine daha sık yer verilmiştir. Cumhuriyet dönemi boyunca yayımlanan tüm eğitim programlarında çocukların motor gelişimlerini desteklemek amacıyla eğitsel oyunlardan sıklıkla yararlanılmıştır. Okul öncesi dönemde fiziksel gelişim alanı farklı isimler almış, 2024 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda "Fiziksel Gelişim ve Sağlık" alanı olarak son haline dönüşmüştür. Bulgulara bakıldığında öğrenciyi merkeze alarak bütüncül gelişimini destekleyen oyun temelli 2024 programının en kapsamlı ve ayrıntılı eğitim programı olduğu açıkça görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Okul öncesi eğitim, Beden eğitimi, Oyun, Fiziksel gelişim

Physical Education and Game Practices in Preschool Education Programs from the Ottoman Empire to the Present

Abstract

The aim of this study is to examine and evaluate the implementation of physical education and game practices in preschool education programs from the late Ottoman period to the present. The research employed the document analysis method, one of the qualitative research techniques, and utilized primary sources such as legislations, guidebooks, and curriculum documents from the relevant historical periods. Physical education and game activities were first introduced into preschool education programs during the final years of the Ottoman Empire. In the early Republican period, preschool education was relatively neglected compared to primary education, and the first official preschool curriculum was introduced in 1952. With the expansion of preschools, physical education and game practices gained more space within curricula. Throughout the Republican era, educational games were frequently used to support children's motor development. Over time, the domain of physical development appeared under different titles and was most recently named "Physical Development and Health" in the 2024 Preschool Education Program. Findings indicate that the 2024 program is the most comprehensive and detailed curriculum to date, characterized by a child-centered, game-based structure that promotes holistic development.

Keywords: Preschool education, Physical education, Game, Physical development

* Sorumlu Yazar: Özlem Yalçın Kişi, E-posta: ozlem.yalcin@selcuk.edu.tr

GİRİŞ

16. yüzyıl Avrupa'da çağdaş eğitimin temellerinin atıldığı, rönesans ve reform hareketleri ile sosyal, ekonomik, dini değişimlerin ortaya çıktığı bir dönemdir. Bu dönemde kilisenin gücünün azalması ile beraber sosyal, ekonomik ve dini konularda farklı yaşam stilleri oluşmaya başlamıştır. Aile kavramının önem kazanması ile birlikte çocuk bir birey olarak değer görmeye başlamıştır.

18. yüzyılın sonlarından itibaren ise erken çocukluk eğitiminin kurumsallaşma süreci hız kazanmış, bu bağlamda ilk somut adımlar 19. yüzyılda atılmıştır. Froebel, 1800'lü yılların başında Almanya'da ilk anaokulunu kurmuş, ancak düşünceleri dönemin şartlarına göre yenilikçi bulunduğu için uygulamaları geniş ölçekte kabul görmemiştir. Froebel'in bu alandaki öncü girişimleri her ne kadar döneminin ötesinde bulunsun da, sonraki yıllarda erken çocukluk eğitimi üzerine yapılan çalışmalar birçok kuramcı tarafından geliştirilmiştir. Pestalozzi, Herbart, Montessori, Dewey, Piaget ve Vygotsky gibi isimler bu sürecin teorik temellerini şekillendirmiştir (Oktay, 2000). Farklı ülkelerde erken çocukluk eğitimi ve çocuk bakımındaki gelişmelerin tarihçesi gözden geçirildiğinde Avrupa, Kuzey Amerika'nın büyük bölümünde ve hatta Çin ve Hindistan gibi ülkelerde anaokullarının ve kreşlerin ilk kez Froebel, Pestalozzi, Montessori ve misyonerlerin faaliyetlerinin de etkisiyle 19. yüzyılda kurulduğu görülür (Kamerman, 2007).

Avrupa'da erken çocukluk eğitime dair kuramsal ve kurumsal gelişmeler yaşanırken, bu gelişmelerin etkileri Osmanlı coğrafyasında da zamanla hissedilmeye başlanmıştır. Özellikle 19. yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı aydınları ve eğitimcileri, Avrupa'daki eğitim modellerine ilgi duymuş; Froebel, Pestalozzi ve Montessori gibi isimlerin yaklaşımları tercüme ve telif eserler aracılığıyla Osmanlı eğitim sistemine girmeye başlamıştır. Bu etkiler, Osmanlı'da okul öncesi eğitimin kurumsallaşma sürecini şekillendiren önemli bir zemin oluşturmuştur (Akyüz, 2010). Osmanlı Dönemi'nde 5-6 yaş grubu çocuklara dini eğitim veren, çocuk yuvası veya kreşlere de benzetebileceğimiz bir eğitim kurumu olan Sıbyan Mektepleri (Mahalle Mektepleri) bulunmaktaydı. 4-5 yaşlarındaki çocuklar sıbyan mekteplerine ana-babalarının rızası ile kabul edilmekteydi. 7 yaşına giren her çocuğun sıbyan mekteplerine devam etmesi de zorunluydu (Akyüz, 2010). 2-7 yaş aralığındaki kimsesiz çocukların eğitiminden daha çok onların korunması, oyalanmaları için Darüleytamlarda kurulan anasınıfları da Osmanlı'da açılan ilk anaokullarına örnek olarak gösterilebilir (Akyüz, 1996). II. Meşrutiyet öncesinde bazı illerde özel anaokulları açılmış ancak ilk anaokulları resmi anlamda 1912-1913 Balkan Savaşları'ndan sonra açılarak yaygınlaşmaya başlamıştır. (Akyüz, 2010). Eğitimci Mustafa Satı Bey, 4 aylık Avrupa seyahatinde ziyaret ettiği Montessori usulü eğitim veren okulları görmüş ve ülkesine dönerek 1915 yılında "Yeni Mektep" isimli özel anaokulunu ve ilkokulu açmıştır (Şanal, 2002). 6 Ekim 1913'te yayınlanan Tedrisat-ı İptiadiye Kanun-ı Muvakkatı'nda (Geçici İlköğretim Kanunu) yer alan bazı maddeler ile anaokuluna ilişkin düzenlemeler olmuş, okul öncesi dönemin 4-7 yaş kapsamı ve anaokullarının ilkokullara bağlı olarak ya da bağımsız açılması düşünülmüştür. Bu kanuna bağlı olarak çıkartılan Anaokulları Tüzüğü ile ilk kez anaokulları ve ilkokullar birbirinden ayrılarak ilkokula başlama yaşı yedi olarak kabul edilmiştir (Oğuzkan ve Oral, 1983). Diğer taraftan Osmanlı son döneminde açılan anaokullarında gayrimüslüm kadın öğretmenlerin görev yapması Türk öğretmenlerin

yetiştirilmesini zorunlu kılmıştır. II. Meşrutiyet Dönemi'nde Darülmuallimat (Kız Öğretmen Okulu) bünyesinde bir Ana Muallim Mektebi açılmış ve taşralarda da anaokulları yaygınlaşmaya başlamıştır (Akyüz, 1996). Cumhuriyetin ilk yıllarında ülkenin durumu ve içinde bulunduğu şartlar sebebi ile okul öncesi eğitim kurumlarından çok ilkokullara ağırlık verilerek kaynakların büyük bir kısmı ilkokullara aktarılmıştır. Okul öncesi eğitim kurumlarının sayılarında bir ilerleme olmamakla birlikte 1925 ve 1930 yıllarında çıkarılan tamimlerle anaokullarına ayrılan bütçe ilkokullara aktarılmış ve anaokullarının kapatılmasına karar verilmiştir. 1932 yılında İstanbul Belediyesi tarafından çalışan annelerin çocukları için anaokulu niteliğinde bir çocuk yuvası açılmıştır (Oktay, 2000). Cumhuriyet döneminde ilk anaokulu programı 1952 yılında "Anaokulları Programı ve Yönetmeliği ile Anaokullarına Öğretmen Yetiştirme Kursu Geçici Programı" ismiyle yayınlanmıştır. Cumhuriyet dönemi boyunca Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] tarafından okul öncesi eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek üzere eğitim programları yayınlanmıştır (Özdemir vd., 2021). Bu programlarda beden eğitimi ve oyun uygulamaları çocukların fiziksel gelişimlerini desteklemek için sıklıkla kullanılmıştır.

Oyun, erken çocukluk dönemi fiziksel aktivitesinin önemli bir parçasıdır ve gelişim için çok önemlidir (Stork ve Sanders, 2008). Çocuklara oyun oynama fırsatı sunulması fiziksel, sosyal, bilişsel, duygusal ve ruhsal gelişimleri açısından kritik bir öneme sahiptir. Beden eğitimi de çocukların çevrelerini aktif bir şekilde keşfetmelerine yardımcı olur. Çocukların kendi seçtikleri fiziksel aktiviteler ile uğraşması onların ihtiyaçlarına ve ilgi alanlarına uygun olarak öğrenmeleri ve gelişimleri için fırsatlar oluşturur (Petrie ve Clarkin-Phillips, 2018).

Okul öncesi dönemde beden eğitimi ve oyun etkinlikleri, yalnızca motor gelişimi desteklemekle kalmayıp, aynı zamanda çocukluk çağı obezitesi, sedanter yaşam tarzı ve dijital bağımlılık gibi güncel risklerin önlenmesinde de etkili bir araçtır. Erken yaşta kazanılan fiziksel aktivite alışkanlıkları, sağlıklı yaşam biçimlerinin temelini oluştururken, ekran süresindeki artış çocukları hareketsizliğe yönlendirmektedir. Bu doğrultuda, oyun temelli beden eğitimi etkinliklerinin okul öncesi programlarda sistemli biçimde yer alması, çocukların hem fiziksel hem de sosyal gelişimi açısından kritik öneme sahiptir (Goldfield et al., 2012; Semiz, 2024; Stiglic & Viner, 2019; Trost et al., 2003; World Health Organization, 2019).

Bu noktada, günümüzde önemli bir işlev üstlenen beden eğitimi ve oyun uygulamalarının tarihsel süreçte okul öncesi eğitim programlarındaki yeri ve gelişimi de dikkatle incelenmelidir. Osmanlı'nın son döneminde okul öncesi eğitim kurumlarında başlayan beden eğitimi ve oyun uygulamaları Cumhuriyet dönemi ile birlikte çağdaş eğitim anlayışına uygun olarak pedagojik temellere oturtulmuş ve günümüzde kullanılan halini almıştır. Bu çalışmada okul öncesi eğitim programlarında yer alan psikomotor gelişim alanı, tarihsel süreklilik açısından değerlendirilmiştir. Osmanlı döneminden günümüze kadar okul öncesi eğitim programında yer alan beden eğitimi ve oyun uygulamalarının incelenmesi ve değerlendirilmesi bu çalışmanın temel amacıdır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Okul öncesi eğitim programlarında beden eğitimi ve oyun uygulamalarının Osmanlı’dan günümüze kadar olan gelişimini tarihsel süreklilik bağlamında ortaya koyan bu araştırma Nitel araştırma deseninde tasarlanmış olup; araştırmada nitel veri toplama tekniklerinden doküman incelemesi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2019). Bulgulara ulaşmak için ilgili dönemde yazılan ana kaynaklar (mevzuatlar, kılavuz kitaplar ve eğitim programları) kullanılmış ve bu kaynaklar çalışmanın temel kaynakları olarak yerini almıştır.

Verilerin Analizi

Doküman incelemesi; yazılı materyaller aracılığıyla belirli olguların analizini içerir ve araştırmacılar tarafından sıkça tercih edilir. Doküman inceleme sürecinde, konuya ilişkin yazılı ve çevrim içi kaynaklar taranarak kronolojik bir düzende sınıflandırılmıştır. Ardından, kaynakların özgünlüğü değerlendirilmiş ve içerikleri sistematik ve karşılaştırmalı bir yaklaşımla analiz edilmiştir. Son olarak, elde edilen veriler bütüncül bir şekilde değerlendirilerek raporlaştırma aşamasına geçilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2019).

BULGULAR

Bu bölümde okul öncesi eğitim kurumlarında beden eğitimi ve oyun uygulamaları Osmanlı döneminden günümüze kadar kronolojik olarak değerlendirilmiştir. II. Meşrutiyet döneminde ana mektepleri ve ana sınıfları ilköğretim kademesine bağlıdır. Osmanlı döneminde okul öncesi eğitim kurumlarında beden eğitimi alanının ilk görünümü 6 Ekim 1913 tarihli Tedrisât-ı İbtidâîye Kanun-ı Muvakkatı’dır (Geçici İlköğretim Yasası). Kanunun dördüncü maddesi sıbyan sınıfları ve anaokullarını çocukların yaşlarına uygun oyunlar içeren ve ayrıca çocukların bedensel ve ruhsal gelişimini destekleyen kurumlar olarak tanımlamıştır (Koçer, 1987; Tedrisât-ı İbtidâîye Kanun-ı Muvakkatı, 1913). 15 Mart 1915 tarihinde yayınlanan Ana Mektepleri Nizamnamesi ise doğrudan okul öncesi eğitim ile ilişkilidir. Nizamnamenin sekizinci maddesinde ana mekteplerinde beden eğitimi alıştırma, okul yürüyüşleri, ahlaka ve sağlığa yararlı çalışmaların yapılması istenmiştir (Anonim, 1925). Aynı dönemde Maarif-i Umûmiye Nezâreti (Eğitim Bakanlığı) tarafından yayınlanan müfredatlarda yer alan uygulamalar ise cimmastik adı altında sürdürülmüştür. Cimmastik derslerinde çocukların seveceği tarzda terbiyevi oyunlar oynatılması ve bu oyunlara tüm sınıf ile öğretmenin katılımı istenmiştir. Anaokullarında asker, çiftçi, gemici ve marangoz gibi meslek dallarını içeren oyunların oynatılabileceği ve bütçesi uygun olan okulların oyunlarla ilişkili kıyafet kullanması istenmiştir. Çocukların küçük yaşlardan itibaren oyunlar vasıtasıyla tüfek veya değnek tutmaya alıştırılması oyunlardan beklenen faydayı göstermesi açısından dikkat çekicidir. Nizamnamede derslerin süresi ve içeriği ile ilgili ayrıntılara da yer verilmiştir. Örneğin; dersler 20 dakikadan çok olmayacak ve her dersten sonra 20 dakikalık teneffüs olacaktır. Teneffüste beden eğitimi ve oyun gibi aktivitelerin kullanılması önerilmiştir. Müfredatta yer alan “Hayat ve Hareket” isimli derste de çocukların bedenlerini ve zihinlerini eğitmek amacıyla kapıyı açma ve kapama, sürahiye su koyma, iskemleye çıkma gibi hareketlerin uygulanması istenmiştir (Maarif-i

Umûmîye Nezâreti [MUN], 1329a; 1329b; 1330a; 1332; Özçakır ve Yıldırım, 2016;). Müfredatların ait olduğu II. Meşrutiyet yıllarında dönemin koşulları ve siyasi şartları gereği okullarda çocuk ve gençlere yönelik askerî eğitime yer verilmiştir (Ateş, 2012; Özçakır ve Yıldırım, 2016). Anaokullarında çocukları askerliğe ve askeri eğitime hazırlayacak -en azından düşünsel olarak- oyunlara yer verilmesi ve çocukları günlük hayatta kullanacakları becerilere alıştırmak müfredatların kapsamlı ve ayrıntılı bir biçimde hazırlandığını göstermektedir. Ders süresinin 20 dakikadan çok olmaması ve ders aralarında yine 20 dakikalık beden eğitimi ve oyun etkinliklerinin önerilmesi günümüzde bile karşılaşılmayan ilerici bir yaklaşımdır. İlgili dönemde yayınlanan müfredat programları, anaokulları ve ana sınıflarında beden eğitimi, oyun ve cimmastik etkinlikleri ile ilgili kapsamlı bilgiler içermektedir. Ancak bu uygulamaların anaokullarında ne düzeyde kullanıldığını değerlendirebilmek mümkün değildir. Dönemin siyasi, sosyal ve ekonomik koşulları gereği eğitim-öğretim faaliyetleri planlı bir şekilde sürdürülememiştir. Okul öncesi eğitim kurumlarının da bu durumdan olumsuz etkilendiği düşünülmektedir.

Cumhuriyetin ilk yıllarına gelindiğinde ise okul öncesi eğitimde okullaşma oranı düşüktür ve okul öncesi eğitim alanı öncelikli bir eğitim kademesi değildir (Akyüz, 2010; Gül, 2022). Cumhuriyet’in ilanından sonra düzenli bir biçimde yayınlanan ilkökul programlarında beden eğitimi dersleri (terbiye-i bedeniye veya cimmastik ismiyle) yerini almıştır. Ayrıca oyunlar ilkökul beden eğitimi derslerinin önemli bir parçasıdır (Maarif Vekaleti, 1341; 1926; 1927; 1930). Cumhuriyet döneminde anaokullarına ait ilk eğitim programının 1952 yılında yayınlanması okul öncesi eğitimin ihmal edildiğinin bir göstergesidir. Buna rağmen erken Cumhuriyet yıllarında beden eğitimi ve spor alanında yapılan çalışmalar zaman zaman okul öncesi eğitim alanını da kapsamıştır. Örneğin, 1933 yılında Türkiye’ye davet edilen Alman spor uzmanı Carl Diem’den Türkiye’nin beden eğitimi ve spor alanındaki durumunu ortaya koyan ve önerilerini içeren bir rapor hazırlaması istenmiştir. Diem’in raporunda önemle üzerinde durulan konulardan biri de 3-6 yaş arasındaki çocukların beden eğitimi ve oyunlara katılımıdır (Akcan ve Geçikli, 2016). Bu raporun kısa vadede olmasa da 1952 programı ve sonrasında uygulanan tüm okul öncesi eğitim programlarında beden eğitimi ve oyun uygulamalarına yer verilmesinde etkisi olmuş olabilir. Cumhuriyet döneminde ilk anaokulu programı 1952 yılında “Anaokulları Programı ve Yönetmeliği ile Anaokullarına Öğretmen Yetiştirme Kursu Geçici Programı” ismiyle yayınlanmıştır. Bu yönetmelikte bir anaokulu açılabilmesi için gerekli fiziksel koşullar arasında oyun ile ilgili alanlar, kum havuzu, oyun ve dinlenmeye elverişli bir bahçenin yer alması zorunlu tutulmuştur. Programa göre çocuk yuvalarında eğitim gören 2-4 yaş arası küçük çocukların çok kural içeren oyunlara katılamayacağı bildirilmiş ve dikkat sürelerinin kısa olmasından dolayı bu yaş grubuna yönelik oyunların basit olması istenmiştir. Çocuk yuvalarında bireysel farklılıkların göz önünde bulundurulmasının önemi de vurgulanmıştır. Programa göre çocuğun zihin gelişiminde etkili olan karar verme, olaylar arasında bağlantı kurma ve düşünme becerileri oyunlar aracılığıyla geliştirilmektedir. Sonuç olarak programda anaokullarında çocuğun tüm gelişim alanlarına ve tüm duyularına hitap edecek nitelikte oyuncakların bulunması ve onların bu zengin çevrede serbest oyun oynamalarının sağlanması üzerinde durulmuştur. İyi bir anaokulu için çocukların fiziksel gelişimine yönelik konuların da yer aldığı ölçütler belirlenmiştir. Buna göre serbestçe koşup oynayabilecekleri alanların bulunması, çocuğun fiziksel gelişimine yönelik tırmanma, itme, çekme, kaldırma, kazmaya yarayan malzemelerin mevcut olması ve çocukları birlikte

oynamaya teşvik eden materyallerin bulunması anaokullarının fiziki koşullarında aranan niteliklerdir. Programın son bölümünde salıncak, tahterevalli, kum havuzu, tırmanma ekipmanı, merdiven gibi araç-gereçlerin ölçülerine, özelliklerine, kullanım amaçlarına değinilerek materyaller resimli olarak sunulmuştur (MEB, 1952). 1952 yılında yayınlanan programın oyunun öneminden oyun alanına ve anaokullarında kullanılacak oyun malzemelerine kadar fiziksel gelişim alanı ile ilgili birçok önemli noktayı içerdiği görülmektedir.

Okul öncesi eğitim kurumlarını kapsayan bir sonraki yasal düzenleme 1962 yılında 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'na göre hazırlanan Ana Okulları ve Sınıfları Yönetmeliği'dir. Yönetmelikte ana okullarının çocukların her yönden (ruhsal, bedensel ve toplumsal) gelişmelerini destekleyen kurumlar olduğu ifadesine yer verilmiştir. Yönetmeliğin dördüncü maddesi bir ana okulunun açılabilmesi için gerekli olan alanlar (oyun odası, kum havuzu, oyuna elverişli bahçe ve açık oyun alanı) ve oyun araçları ile ilgilidir. (Resmi Gazete, 1962). 1962 yönetmeliği 1952 yılında yayınlanan program kadar ayrıntılı değildir ve oyun uygulamalarının içeriği ve kapsamı ile ilgili bilgiler içermemektedir.

1962 yılında Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) tarafından yayımlanan ve Türkiye'ye uyarlanarak kullanılan ilkökul müfredatı içinde okul öncesi eğitim programları da yer almıştır. Çocukların somut işlemler döneminden soyut işlemler dönemine kolayca geçişini sağlamak için kendi evlerinde aile eğitimi ile tamamlanamayan gelişimlerinin bu kurumlarda tamamlanması, başkaları ile olan etkileşimlerinin arttırılması, zihin gelişimleri için temel oluşturan duyu-motor gelişim fonksiyonlarının sağlıklı olarak tamamlanması gerektiği vurgulanmıştır. Duyu-motor sistemi eğitildiğinde çocuğun psikolojisine, zihin ve duygusal gelişimine katkı sağladığı belirtilmiştir (MEB, 1962: 86-87).

1963 yılında MEB tarafından yayınlanan “Ana Okulları Kılavuzu” öğretmenlere kaynak niteliği taşıyan bir eserdir. Kılavuzda anaokullarının amacı, önemi, temel ihtiyaçları, günlük faaliyet programı, sağlık işleri, beslenme konuları, ana-baba iş birliği gibi konulara değinilmiştir. Oyun araçları açıklamalı olarak kılavuzda sunulmuştur. 1963 Ana Okulları Kılavuzu'nda çocuğun bedensel ihtiyaçları arasında yer alan oyuna, oyun araçlarına, sağlıklı beslenmenin önemine, çocuğun bedensel gelişiminin yanı sıra zihinsel ve sosyal gelişimi için işbirliğine, çocuğun sürekli aktif olması ile ilgili konulara yer verilmiştir. Günlük faaliyet programında serbest oyun ile kayma, sallanma, tırmanma ve top etkinliklerine yer verilmiştir. Kılavuzda oyunun önemi; “Yuva Çocukları” ve “Ana Sınıfı Çocukları” olarak iki grup halinde incelenmiştir. Küçük yaş grubundaki yuva çocuklarını oyuna katmak için cesaretlendirme, oyuncaklarını arkadaşları ile paylaşmaları için teşvik etme, hareketli oyun sonrasında yorulan çocukları daha sakin oyunlara yönlendirme ve çocuklara çeşitli sorumluluklar vermenin önemi büyüktür. Büyük yaş grubundaki ana sınıfı çocukları ise oyun seçiminde özgürdür ve çocuklara oyun sonrasında oyuncakları toplama gibi sorumluluklar verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Çocuğun beden gelişimi ve sağlık durumu yaş gruplarına ayrılarak “Gelişim Özellikleri” adı altında kılavuzda bulunmaktadır. Kılavuzun son bölümünde 1952 programındaki gibi beden eğitimi faaliyetlerine yönelik oyun araçları resimli ve açıklamalı olarak yer almaktadır. Bunlar; salıncak, tahterevalli, tırmanma ve kayma araçları, merdiven, kum havuzu gibi çocuğun fiziksel gelişimine katkıda bulunan oyun araçlarıdır (MEB, 1963).

1960 yılında Fransa’ya giden eğitimci Selçuk Kantarcıoğlu orada edindiği bilgi ve deneyimlerini kaleme aldığı eserler yoluyla aktarmaya çalışmıştır. Kantarcıoğlu; Araçlarla Hareket ve Oyunlar ile Ana Okullarında Jimnastik isimli eserlerden yararlanarak 1963 yılında MEB Öğretmen Kitapları serisinde yer alan “Ana Okullarında Beden Eğitimi” kılavuz kitabını yayımlamıştır. Yazar, oyun ve hareketlerde başlangıç yaşını 2 olarak kabul ederek 2-6 yaş grubunu temel almıştır. Kılavuzda teorik ve pratik olmak üzere iki bölüm bulunmaktadır. Teorik kısımda beden eğitimi dersinin şarkılarla, taklitlerle, ritmik hareketlerle, oyun ve basit denge hareketleri ile işlenmesinin gerekliliği aktarılmıştır. Sürünmek için sürünme çemberi, atlama ve sıçrama için sıçrama havuzu, tırmanma için çıkma merdiveni, denge hareketleri için düz ve eğik köprü/denge kirişi, çocukların kaymaları ve içinden geçmeleri için kulübe ana okullarında fiziksel gelişimi desteklemek amacıyla kullanılan araç-gereçlerdir. Eserde beden eğitimi dersinin yapılacağı alanlar, kıyafet kuralları, ders saatleri ve süresi, dersin işlenişi ile ilgili bilgiler de bulunmaktadır. Kılavuzda yer alan pratik kısımda ise yürüme, koşma, atlama, sıçrama, denge, duruş ve tırmanma gibi temel hareketlerin eşli ve bireysel olarak yapılaş teknikleri ve amaçları yaş gruplarına göre ayrı ayrı resimlerle ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin çocuklara oynatabileceği örnek oyunlar detaylı olarak yazılmıştır (Kantarcıoğlu, 1964). İlerleyen yıllarda birden fazla baskısı yayınlanan bu kitap anaokullarında beden eğitimi ve oyun uygulamaları için oluşturulan ilk kaynak eserlerden biridir.

24 Haziran 1973 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan 1739 sayılı “Milli Eğitim Temel Kanunu” eğitimi yeniden düzenleyen kapsamlı bir belgedir. Kanunda örgün eğitimin ilk basamağında yer alan okul öncesi eğitim; çocukları temel eğitime hazırlamayı, Türkçe’yi güzel ve doğru konuşmalarını sağlamayı, iyi alışkanlıklar kazandırarak çocukların beden, zihin ve duygularını desteklemeyi, elverişsiz koşullara sahip ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmayı amaçlamaktadır. Okul öncesi eğitimin anaokulları ve anasınıfları olarak Milli Eğitim Temel Kanunu ile belirlenen yapısı günümüzde de uygulanmaktadır (Resmi Gazete, 1973).

1984 yılında yayınlanan Anaokulları ve Anasınıfları Yönetmeliği’ne göre anaokulları 4-5 yaş (37-60 ay), ana sınıfları ise 5 yaş (48-60 ay) grubunu kapsamaktadır. Bu eğitim kurumlarında genel amaç çocuklara iyi alışkanlıklar kazandırarak onların bedensel, zihinsel ve duygusal yönden gelişimlerini sağlamaktır. Yönetmelikte çocukların gelişimlerine yönelik gözlem formları yer almaktadır. Gözlem formları çocukların fiziksel gelişim açısından kendi yaş grubunun özelliklerini taşıyıp taşımadığını kontrol etme amaçlı bilgiler içermektedir. Anaokulu ve anasınıflarının gözlem kayıt formlarında çocuğun bireysel ve grup etkinliklerine katılımıyla ilgili maddeler de yer almaktadır. Bu maddelerde oyun kurallarına, işbirliğine, çocuğun açık hava oyunlarına katılımına, açık hava oyunlarında arkadaşları ile olan iletişimine, kullandığı araç ve gereçlere dair bilgiler sunulmuştur (MEB, 1984). 1984 programı oldukça ayrıntılı hazırlanmış ve çocukların gelişimi ile ilgili bilgiler içermiştir.

1989 yılında yayınlanan Okul Öncesi Eğitim Programı’nda da çocukların beden, zihin, dil, sosyal ve duygusal yönden gelişimlerini sağlamanın ve onlara iyi alışkanlıklar kazandırmanın önemi vurgulanmıştır. Programda psikomotor gelişim alanı “Beden ve Hareket Gelişimi” adı altında ele alınmış ve amaçları şu şekilde belirlenmiştir:

“a) Büyük kaslarını kullanabilme, b) Küçük kaslarını kullanabilme, c) Dengeli hareket edebilme, d) Beden koordinasyonunu sağlayabilme, e) Duyu organlarını kullanabilme” (MEB, 1989).

1989 programında yer alan günlük faaliyet çizelgesi örneğindeki oyun etkinliğinin 11.00-11.30 saatleri arasında yapılması önerilmektedir. Oyunların havanın güneşli ve güzel olduğu zamanlarda açık havada oynatılması istenmiş, soğuk ve kapalı havalarda ise sınıf içi oyunlarının kullanılabileceği belirtilmiştir (MEB, 1989).

1994 tarihli Anaokulu Programı’nda anaokulu eğitiminin 37. aydan itibaren başlatıldığı görülmektedir. Programda “Beden ve Hareket Gelişimi”, “Psikomotor Gelişim” alanı içerisinde yer almıştır. 37-60 aylık çocukların psikomotor gelişim alanında yürüme, koşma, atlama, sıçrama, denge, tırmanma, takla atma, top oynama ve küçük kas becerilerine yönelik maddeler bulunmaktadır. Programda psikomotor becerilerin gelişiminde büyük ve küçük kasların etkili bir biçimde kullanılması hedeflenmektedir. Hareketli oyunlar bölümünde çocukları harekete yönlendiren ve hayvan taklitlerine yer veren oyun örnekleri bulunmaktadır. Eğitim araç-gereçleri listesinde açık hava oyunlarında kullanılan tırmanma demirleri, tırmanma ağı, halatlar, denge tahtası, salıncaklar, hamaklar, kaydırak, rampa, üç tekerlekli bisiklet, el arabaları, vagonlar, trotinetler, lastikler, kutular, ipler, büyük ve küçük toplar, fasulye torbaları, basketbol potası, araba lastikleri, kutular, kovalar ve hedef tahtası yer almaktadır (MEB, 1994). 1994 programı çocukların fiziksel gelişimlerini desteklemek için farklı tarzda fiziksel etkinliklerin kullanımını önermiştir.

2002 yılında uygulanmaya başlanan 36-72 Aylık Çocuklar için Okul Öncesi Programı ise 1994 programından farklı olarak gelişim özelliklerini yaş gruplarına göre 36-60 ve 60-72 ay olarak belirlemiştir. Her iki yaş grubundaki çocuklarda yürüme, koşma, fırlatma, yakalama gibi temel beceriler ortak iken atlama, dengeleme gibi bazı becerilerde yaş seviyesi arttıkça zorluk seviyesinin de artmakta olduğu görülmektedir. Örneğin; 36-60 aylık çocukların gelişim özellikleri arasında bir yükseklikten atlayabilme seviyesi 20 santimetre iken, bu seviye 60-72 aylık çocuklarda 30 santimetreye çıkmaktadır. Denge hareketleri arasında tek ayakta dengede durma süresi 36-60 aylık çocuklarda 5-7 saniye iken büyük yaş grubunda bu süre 8-10 saniye olarak belirlenmiştir. Becerilerde kullanılan top vb. nesnelerin boyutları çocuklarda yaş seviyesi arttıkça küçülmüştür (MEB, 2002). Gelişim özelliklerinin farklı yaş gruplarında ayrı özellikler taşıması gelişim ilkelerindeki “baştan ayağa, içten dışa ve genelden özele” sıralamasının bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır (MEB, 2009). Beceriye yönelik etkinliklerin yapılandırılmamış bir ders kapsamında uygulanması, beden eğitimi, drama, müzik, oyun gibi faaliyetlerin derslerde yöntem olarak kullanılması programın dikkat çeken özellikleri arasındadır. Programda 36-72 aylık çocuklar için belirlenen hedefler arasında; bedensel koordinasyon, farklı büyüklükteki nesneler ve el-göz koordinasyonu, küçük kaslar ile belirli güç gerektiren hareketler ve denge ile ilgili hareketler yer almaktadır. Kazanılması gereken davranışlarda ise; bedensel olarak büyük kaslarla yapılan becerilerin tamamlanması, küçük kas gerektiren becerilerin tamamlanması, farklı büyüklük ve ağırlıklara sahip nesneleri atma, yakalama, tutma, durdurma, itme, çekme, zıplatma, farklı pozisyonlarda vücut dengesinin sağlanması, farklı türlerde yürüme, koşma adımlarının yapılabilmesi, farklı yükseklikler ve farklı zeminler üzerindeki becerilerin tamamlanması, hareketlerin tek ve çift

ayakla doğru olarak yapılması gibi davranışlar yer almaktadır (MEB, 2002). 2002 programından itibaren okul öncesi eğitim programları 36-72 aylık çocukları kapsamıştır.

2006 Okul Öncesi Eğitim Programı’nda da 2002 Okul Öncesi Programı’nda olduğu gibi ana yapıya bağlı olarak amaç ve kazanımlar belirlenmiştir. Bu programda Gardner’ın Çoklu Zeka Kuramı temel alınarak tüm gelişim alanlarındaki beceri seviyesini üst düzeye taşımayı hedefleyen gelişimsel ve bütüncül program anlayışına sahip sarmal yapı kullanılmıştır. Pek çok becerinin oyun merkezli etkinlikler yoluyla aktif katılım sayesinde çocuklara doğal yollardan kazandırılabilmesi vurgulanarak tüm gelişim alanlarının amaç ve kazanımlarında oyunun temel alınması gerektiği belirtilmiştir. 2006 programında psikomotor gelişim özellikleri 2002 programı ile benzerdir. 2006 programında yaş seviyeleri 36-48 ay, 48-60 ay ve 60-72 ay olarak üç kategoriye ayrılmıştır. Bedensel koordinasyon gerektiren hareketler arasına ısınma hareketleri eklenmiştir. 2002 programında yer alan altı hedef arasında ikinci sırada bulunan “Farklı Büyüklüklerdeki Nesnelerle Çeşitli Hareketleri Yapabilme” hedefi, 2006 programından çıkarılmış ve içeriğindeki kazanımlar diğer amaçlardaki maddelere eklenmiştir. Bu sebeple 2006 programındaki psikomotor gelişim alanında beş amaç yer almaktadır. Bu amaçlar, bedensel koordinasyon gerektiren belirli hareketleri yapabilme, el ve göz koordinasyonu gerektiren belirli hareketleri yapabilme, büyük kaslarını kullanarak belirli bir güç gerektiren hareketleri yapabilme, küçük kaslarını kullanarak belirli bir güç gerektiren hareketleri yapabilme ve dengeleme gerektiren hareketleri yapabilmidir. Aynı programda “Oyun ve Hareket” başlığı altında oyun türlerinden de bahsedilmiştir. Bahçede veya sınıfta grupça oynanabilen, kuralları olan, belli amaçlara ulaşmak için öğretmenin başlatıp çocukların devam ettirdiği ve bu sayede yaratıcılığın geliştiği çocuk merkezli oyunlar “Yarı Yapılandırılmış Oyun” olarak isimlendirilmiştir. Kuralları oyun başlamadan belirlenen, nesne veya materyal kullanılan, öğretmenin belli amaçlara ulaşmayı hedeflediği, oyunda hem çocuğun hem de öğretmenin aktif katılım sağladığı oyunlar ise “Yapılandırılmış Oyun” olarak adlandırılmıştır. Hareketin çocuğun en temel ihtiyaçlarından biri olduğu ve bu ihtiyacın oyun sayesinde doğal yollarla karşılandığı belirtilerek, psikomotor alandaki amaçların gerçekleştirilebilmesi için beden eğitimi etkinliklerinin (koordinasyon, hız, güç, denge vb.) önemi vurgulanmıştır. Programda yaratıcılığın gelişimi için hareketin önemine vurgu yapılmış, müzik eşliğinde ritmik hareketlerden ve aktif oyun alanlarından bahsedilmiştir. Çocuğun yaratıcılığını kısıtlayan sıradan park gereçleri yerine artık materyaller, tahta oyuncaklar, tahta malzemeler, heykeller, duvarlar, eski arabalar vb. malzemeler oyun bahçelerinde yer almalı ve bu bahçelerin yanında oyun evleri, paten kayma alanları, top sahalı gibi çocukların özgürce kendilerine vakit ayırabileceği, arkadaşları ile işbirliği yapabilecekleri, problem çözme yeteneklerini geliştiren alanlar bulunmalıdır. 2006 programında oyun malzemelerinin çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun olması; çocukların sağlığı için ahşap malzemelerin kullanılması; kaldırma, itme, çekme, sallanma, dengeleme gibi becerilere uygun nitelikte tırmanma, denge, atlama materyalleri kullanılmasının önemi, bu araçların tehlike arz etmeyecek nitelikte olması ve oyunlarda çeşitliliğin fazla olmasının uzun süreli beklentileri ve gereksiz rekabeti ortadan kaldıracığı ile ilgili bilgiler de aktarılmıştır (MEB, 2006). Çocuğu merkeze alan oyun temelli bir anlayışı benimseyen bu program psikomotor gelişim açısından o döneme kadar yayınlanan en kapsamlı mevzuattır. Artık materyal kullanımının önerilmesi okul öncesi eğitim programına getirdiği bir yeniliktir. Okul öncesi öğretmenlerinin doğal ve

artık materyal kullanımının çocukların yaratıcılıklarını ve hayal güçlerini geliştirdiğini belirtmesi (Çetingöz vd., 2023; Zembat vd., 2020), konunun uygulama açısından önemini yansıtmaktadır. 2006 yılında yayınlanan okul öncesi eğitim programı kısa bir süre sonra güncellenerek 2013 yılında tekrar yayınlanmıştır.

2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda "psikomotor gelişim" yerine "motor gelişim" ifadesi kullanılmıştır. Daha önceki yıllarda yayınlanan programlarda olduğu gibi gelişim özellikleri aylara göre sınıflandırılmıştır. Fiziksel gelişim 2002 programında iki grupta incelenirken 2006 ve 2013 programlarında 36-48, 48-60 ve 60-72 aylık çocukların motor gelişimi olarak üç grupta incelenmiştir. 2006 eğitim programında psikomotor gelişim özellikleri yaş seviyesi arttıkça daha kapsamlı hale gelmekteydi ancak 2013 eğitim programında 36-48 ayda 21 özellik, 48-60 ayda 21 özellik ve 60-72 ayda 18 özellik yer almış ve her yaşa eşit dağılacak şekilde gelişim özelliğine yer verilmiştir. Motor gelişim özellikleri, diğer programlarda olduğu gibi yaş gruplarına özgü temel becerileri kapsamaktadır. Bu beceriler; yürüme, koşma, atlama, sıçrama, denge kurma, fırlatma ve yakalama gibi büyük kas gelişimini destekleyen hareketlerin yanı sıra; nesneleri ipe dizme, çizim yapma, malzemelere elle şekil verme, kesme ve yapıştırma gibi küçük kas becerilerini de içermektedir. Programda motor gelişim alanında beş kazanım bulunmaktadır. Bunlar; yer değiştirme hareketleri yapar, denge hareketleri yapar, nesne kontrolü gerektiren hareketleri yapar, küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar, müzik ve ritim eşliğinde hareketler yapar olarak sıralanır. Açıklamalar kısmında göstergelerde kullanılacak materyaller, materyallerin boyutu, yüksekliği, genişliği, göstergelerin ayrıntılı açıklamaları, becerilerin nasıl uygulanacağı, becerilerin zorluk seviyesine göre yaş grubunun belirtilmesi gibi pek çok açıklama detaylı olarak verilmiştir. Tam ve yarım günlük eğitim akışı formatında geçmiş programlardan farklı olarak motor gelişim alanına yönelik etkinlikler yalnızca oyun etkinliği olarak değil aynı zamanda hareket adı altında yer almıştır. 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda diğer programlardan farklı olarak "görme yetersizliği, işitme yetersizliği, ortopedik yetersizlik ve süregelen hastalığı, otizm spektrum bozukluğu, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu riski, zihinsel yetersizliği, dil ve konuşma bozukluğu riski, üstün yetenekli" olduğu düşünülen çocukları desteklemede dikkat edilmesi gereken noktalar ve bu hastalıkların belirtileri de yazılmıştır (MEB, 2013).

2024 yılında yayınlanan güncel program ise Okul Öncesi Eğitim Programı'dır. Programda okul öncesi eğitimin temel ilkelerine yer verilmiştir. İlkeler arasında oyunun bu yaş grubundaki çocuklar için en etkili öğrenme yöntemi olduğu ve eğitim programında çocukların oynayabileceği her tür oyuna yer verilmesinin önemi vurgulanmaktadır. Ayrıca hareket ve kavrama birbiri ile ilişkili olduğundan "hava koşulları ne olursa olsun her gün en az bir veya bir buçuk saat açık alanda etkinlikler planlanmalıdır" ifadesi bulunmaktadır. Güncellenen program, çocuk merkezlidir, çocuğu bütüncül olarak değerlendirir ve oyun temellidir (MEB, 2024). 36-72 aylık çocukların gelişim özellikleri arasında "Fiziksel Gelişim ve Sağlık Özellikleri" de yer almakta ve gelişim alanı ile ilgili kazanım, gösterge ve açıklamalar sunulmaktadır. Motor gelişim alanı 36-48 aylık, 49-60 aylık ve 61-72 aylık çocuklara uygun olarak düzenlenmiştir. Beden farkındalığı, büyük ve küçük kasları kullanma, nesne/araç kullanımı, denge, koordinasyon ile ilgili kazanımlar ile motor gelişim alanı geliştirilmeye çalışılır. Ayrıca temizlik, giyinme, yeterli ve dengeli beslenme, dinlenme, ilkyardım ile ilgili kazanımlar çocukların sağlığı ile ilişkilidir. Bu programda fiziksel gelişim ve sağlık birlikte ele

alınarak bir bütün olarak değerlendirilmiştir. 2024 programı sağlık alanını fiziksel gelişim ile birlikte değerlendiren ve sağlığa ilk kez bu denli önem veren bir programdır. Mevcut programda çocukların serbest oyun oynama gereksinimlerini karşılamak için düzenlenen ve içerisinde farklı metaryelleri barındıran öğrenme merkezleri bulunmaktadır. Çocukların okul öncesi dönemde katılacakları etkinlikler arasında “Oyun Etkinliği” ve “Hareket Etkinliği” de vardır. Oyun programın en sık kullanılan öğelerinden biri olarak ele alınmıştır. Farklı ortamlarda, farklı türlerde, farklı materyallerle, çocukların gelişimlerini desteklemek amacıyla oyunların hazırlanması, fırsatların sunulması ve zaman zaman öğretmenin oyunlara katılmasının önemi vurgulanmıştır. Oyunlar; yapılandırılmamış/serbest oyun, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmış oyunlar olarak sınıflandırılmıştır. Hareket etkinliğinin amacı çocukların temel hareket becerilerini geliştirerek gelişimlerine katkıda bulunmaktır. Ayrıca çocukların fiziksel aktiviteye katılarak hareket etmeleri obezitenin önlenmesi amacıyla da önemlidir. Oyun, okul öncesi dönemde sıklıkla kullanılan bir etkinlik olarak güne başlama sonrasında öğrenme merkezlerinde sıklıkla kullanılır. Açık alanda oyun da eğitim programının çok önemli bir öğesidir. Bu nedenle çocukların hava koşullarına uygun giysi giyerek açık alanda her gün bir ile bir buçuk saat zaman geçirmesi, oyunlar oynaması ve fiziksel aktiviteye katılması gelişimleri açısından önemlidir. 2024 programında öğretmenler her çocuk için gelişim gözlem sonuçlarını ve tüm alanlardaki gelişimine -fiziksel gelişim ve sağlık da dahil olmak üzere- dair bilgiler içeren “Gelişim Raporu” hazırlamalıdır (MEB, 2024). Bu programın en belirgin özelliği oyun temelli olmasıdır. Çocukları merkeze alan ve gelişimini bütüncül olarak değerlendiren program sınıfta ve açık alanda çocukların oyun oynamasına sıklıkla vurgu yapmaktadır. Söz konusu programda çocukların motor becerilerini geliştirmenin yanında küçük yaştan itibaren düzenli fiziksel aktiviteye katılmaları obezite gibi olumsuz durumların önlenmesi ve sağlıklarının geliştirilmesi açısından önemlidir.

2013 programında ayrı başlıklar halinde sunulan “Motor Gelişim” ve “Öz Bakım Becerileri” 2024 programında “Fiziksel Gelişim ve Sağlık” adı altında toplanmıştır. 2024 programında fiziksel gelişim ve sağlık ile ilgili gelişim özelliklerinin sayısı da arttırılmıştır. Özetle en fazla güncellenmenin yapıldığı fiziksel gelişim ve sağlık alanındaki gelişim özellikleri daha detaylı bir biçimde sunulmuştur (Serdaroğlu ve Bekir, 2024).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Osmanlı son döneminde yayınlanan yönetmelik ve eğitim programlarında ilköğretim kademesi içerisinde yer alan okul öncesi eğitim kurumlarında (Akyüz, 2010) beden eğitimi alıştırmaları ve oyun uygulamalarına da yer verilmiştir. Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise okul öncesi döneme ait ilk eğitim programlarının yayınlanması 1952 yılını bulmuştur. Bu dönemden itibaren anaokullarının yaygınlaşması ile programlarda beden eğitimi ve oyun uygulamalarına daha sık yer verilmiştir. İlk yayınlanan okul öncesi eğitim programlarında daha çok oyun kavramı üzerinde durulmuş; oyunun önemi, oyun alanları, oyun için gerekli araç-gereçler ve bu araç-gereçlerin özelliklerinden bahsedilmiştir. Çocuğun fazla enerjisini atmasına yönelik çalışmalarda oyun ve hareket kavramları önemini giderek arttırmıştır. Bu alana yönelik bedensel gelişim, fiziksel gelişim, beden ve hareket gelişimi, duyu-motor gelişim, duyu-motor

gelişim, psikomotor gelişim gibi isimler kullanılmış ve 2024 Okul Öncesi Eğitim Programı’nda “Fiziksel Gelişim ve Sağlık” alanı olarak son halini almıştır. Tüm eğitim programları incelendiğinde öğrenciyi merkeze alarak bütüncül gelişimini destekleyen oyun temelli 2024 programının en kapsamlı ve ayrıntılı eğitim programı olduğu görülmektedir. Çağdaş beden eğitimi anlayışında sağlığın korunması ve geliştirilmesinde düzenli fiziksel aktiviteye katılımın önemi ve fiziksel aktivitelerin obezitenin önlenmesindeki rolü 2024 programında yerini bulmuştur. 2024 programı bu özelliği ile ilkökul, ortaokul ve lise beden eğitimi programları ile uyumludur. Çocukların okul öncesi dönemde fiziksel etkinlikler yoluyla motor becerilerin geliştirilmesi, fiziksel aktiviteye katılarak daha sağlıklı bir yaşam sürmesi tüm eğitim kademelerinde hedeflenen ve beden eğitimi derslerinden beklenen bir durumdur (MEB, 2018a; 2018b; 2018c).

Başlangıçtan günümüze kadar olan tüm kılavuz, yönetmelik ve programlarda somut öğretimlerin önemi vurgulanmış, oyun ve fiziksel aktiviteye yönelik beceriler ve faaliyetler detaylı olarak işlenmiştir. Bu beceri ve faaliyetlerin yanı sıra çocuğun sağlığı, çocuğun sağlıklı beslenmesi konuları kılavuz ve programlarda gerek açıklamalarla gerekse formlar aracılığıyla sıklıkla yer almıştır. Günümüzde okul öncesi eğitimin her kademesinde bulunan motor gelişim öğrenme alanı içerisinde beden eğitimi, hareket ve oyun etkinlikleri önemini artırarak programlarda yer almaya devam etmektedir. Bu noktada beden eğitimi, fiziksel aktivite ve oyunun eğitim programlarında yer alması kadar okul öncesi dönemde uygulanması da önemlidir. Ana okulu öğretmenlerinin beden eğitimi ve oyun uygulamalarında kendilerini yeterli görmediği (Sert, 2016) ve becerilerin öğretiminde bir takım sorunlarla karşılaştığını (Uyar ve Karafil, 2013) ortaya koyan araştırmalar mevcuttur. Öğretmenler 2024 Okul Öncesi Öğretim Programı’nın içeriği ve uygulanması konusunda hizmet içi eğitimler almaktadır. Hizmet-içi eğitimlere oyun ve psikomotor becerilerin öğretilmesi ve uygulanması ile ilgili uygulamalı eğitimler eklemek ana okulu öğretmenlerinin bilgi, beceri ve tutumlarını arttırıp bu uygulamaların okul öncesi eğitim kurumlarındaki kullanımını arttırabilir.

Yayın Etiği: Bu çalışmanın hazırlanma ve yazım sürecinde “*Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi*” kapsamında bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş olup; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, makalede ele alınan konu veya materyallerle ilgili olarak bir finansal veya finansal olmayan kuruluşla herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Araştırmaya iki yazar da eşit oranda katkıda bulunmuştur.

KAYNAKLAR

- Akcan, E. ve Geçikli, R.M. (2016). *Cumhuriyet Dönemi Türk spor tarihinde Carl Diem ve raporu*. Salkımsöğüt, s. 14-18.
- Akyüz, Y. (1996). Anaokullarının Türkiye'de kuruluş ve gelişim tarihçesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 132, 7-13.
- Akyüz, Y. (2010). *Türk Eğitim Tarihi MÖ 1000–MS 2010*. 17. Basım. Pegem, s. 161-345.
- Anonim. (1925). Ana Mektepleri Nizamnâmesi, *Maarif Vekâleti Mecmuası*, (5), s. 88-90.
- Ateş, S. Y. (2012). *Asker evlatlar yetiştirmek: II. Meşrutiyet Dönemi'nde beden terbiyesi, askerî talim ve paramiliyer gençlik örgütleri*. İletişim, s. 109-141.
- Çetingöz, D., Bakırcı, B., ve Konur, Ö. (2023). Okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcılığı geliştiren eğitim ortamları oluşturma deneyimlerinin incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 24(3), 280-297. <https://doi.org/10.12984/egeefd.1290916>
- Goldfield, G. S., Harvey, A., Grattan, K., & Adamo, K. B. (2012). Physical activity promotion in the preschool years: A Critical period to intervene. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 9(4), 1326-1342. <https://doi.org/10.3390/ijerph9041326>
- Gül, E. D. (2022). Cumhuriyetin ilanından günümüze Türkiye'de okul öncesi eğitimdeki değişimler. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 6(1), 253-267. <https://doi.org/10.24130/eccdjec.1967202261194>
- Kamerman, Sheila B. (2007). *A global history of early childhood education and care*. Background paper for EFA Global Monitoring Report, s. 3.
- Koçer, H.A. (1987). *Türkiye'de modern eğitimin doğuşu*. Uzman, s. 190-191.
- Kantarcıoğlu, S. (1964). *Ana okullarında beden eğitimi*. Milli Eğitim, s. 1-72.
- Maarif Vekaleti (1341). *İlk mekteplerin müfredat programı*. Matbaa-i Amire, s. 3-90.
- Maarif Vekaleti (1926). *İlk mekteplerin müfredat programı*. Milli Matbaa, s. 5, 107-110.
- Maarif Vekaleti (1927). *İlk mekteplerin müfredat programı*. Devlet Matbaası, s. 107-109.
- Maarif Vekaleti (1930). *İlkmektep müfredat programı*. Devlet Matbaası, s. 1, 102-105.
- Maarif-i Umûmiye Nezâreti (MUN) (1329a). *Mekâtib-i ibtidâiye ders müfredatı, bir ve iki derslane ve muallimli mekteplere mahsus*. Matbaa-i Amire.
- Maarif-i Umûmiye Nezâreti (MUN) (1329b). *Mekâtib-i ibtidâiye ders müfredatı, altı, beş, dört ve üç derslane ve muallimli mekteplere mahsus*. Matbaa-i Amire.
- Maarif-i Umûmiye Nezâreti (MUN) (1330a). *Mekâtib-i ibtidâiye ders müfredatı, altı, beş, dört ve üç derslane ve muallimli mekteplere mahsus*. Matbaa-i Amire.
- Maarif-i Umûmiye Nezâreti (MUN) (1332). *Mekâtib-i ibtidâiye ders müfredatı, altı, beş, dört ve üç derslane ve muallimli mekteplere mahsus*. Matbaa-i Amire.
- MEB (1952). *Anaokulları programı ve yönetmeliği ile anaokullarına öğretmen yetiştirme kursu geçici programı*. Milli Eğitim, s. 5-48.
- MEB (1963). *Ana okulları kılavuzu*. Milli Eğitim, s. 5-43.
- MEB (1984). *Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı anaokulları ve anasınıfları yönetmeliği*. Milli Eğitim, s. 3-41.

- MEB (1989). *Okul öncesi eğitim programı*. Milli Eğitim, s. 9-17.
- MEB (1994). *Okul öncesi eğitim programı (Kreş, anaokulu, anasınıfı)*. Milli Eğitim, s. 10-64.
- MEB (2002). *36-72 aylık çocuklar için okul öncesi eğitim programı*. Milli Eğitim, s. 24-35.
- MEB (2006). *Okul öncesi eğitim programı (36-72 aylık çocuklar için)*. Milli Eğitim, s. 11-74.
- MEB (2009). *Mesleki eğitim ve öğretim sisteminin güçlendirilmesi projesi, çocuk gelişimi ve eğitimi, çocuğun gelişimi*. Milli Eğitim, s. 7.
- MEB (2013). Okul öncesi eğitim programı. s. 31-91, 2.11.2023. https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20195712275243-okuloncesi_egitimprogrami.pdf
- MEB (2018a). Beden eğitimi ve oyun dersi öğretim programı (İlkokul 1, 2, 3 ve 4. sınıflar). s. 9, 10.11.2023. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20181023115223781-06-Beden%20E%C4%9Ftimi%20ve%20Oyun%202018-124%20Eki%20%C3%96P.pdf.pdf>
- MEB (2018b). Beden eğitimi ve spor dersi öğretim programı (Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıflar). s. 9, 7.11.2023. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120201950145-BEDEN%20EGITIMI%20VE%20SPOR%20OGRETIM%20PROGRAM%202018.pdf>
- MEB (2018c). Ortaöğretim beden eğitimi ve spor dersi öğretim programı (9, 10, 11 ve 12. sınıflar). s. 10, 2.11.2023. [https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120203530835-Beden%20Egitimi%20ve%20Spor%20Dersi%20Ogretim%20Program%C4%B1%20\(ORTOGRT\)%2020.01.2018.pdf](https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120203530835-Beden%20Egitimi%20ve%20Spor%20Dersi%20Ogretim%20Program%C4%B1%20(ORTOGRT)%2020.01.2018.pdf)
- MEB (2024). Okul öncesi eğitim programı. s. 4-115, 8.11.2024. <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/guncellenenokuloncesiegitimprogrami.pdf>
- Oğuzkan, Ş., ve Oral, G. (1983). *Okul öncesi eğitimi*. Milli Eğitim, s. 31.
- Oktay, A. (2000). *Yaşamın sihirli yılları: Okul öncesi dönem*. 2. Basım. Epsilon, s. 45-84 .
- Özçakır, S., ve Yıldırım, İ. (2016). II. Meşrutiyet dönemi beden eğitiminde çağdaş dönüşümler (1908-1918). *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(1), 15-29. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000281
- Özdemir, D., Eruzun, H. M. ve Kuru, N. (2021). 1952'den 2021'e Türkiye'deki okul öncesi eğitim programlarında sosyal-duygusal gelişim. *JRES*, 8(2), 314-335. <https://doi.org/10.51725/etad.944339>
- Petrie, K., & Clarkin-Phillips, J. (2018). Physical education in early childhood education: Implications for primary school curricula. *European Physical Education Review*, 24(4), 503-519. <https://doi.org/10.1177/1356336X16684642>
- Resmi Gazete (1962). 222 sayılı *İlköğretim ve Eğitim Kanununa göre hazırlanan Ana Okulları ve Sınıfları Yönetmeliği*. Sayı: 11157, Tarih: 18 Temmuz 1962. 10.11.2024. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11157.pdf>
- Resmi Gazete (1973). *Milli Eğitim Temel Kanunu*. Sayı: 14574, Tarih: 24 Haziran 1973. 17.11.2024. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14574.pdf>
- Semiz, S. (2024). Digital game and technology addiction in early childhood. *Digital Security and Media*, 1(1), 30-44.
- Serdaroğlu, H. U., ve Bekir, H. (2024). Okul Öncesi Eğitim Programında Güncellemeler. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 1-29. <https://doi.org/10.20493/birtop.1489551>
- Stiglic, N., & Viner, R. M. (2019). Effects of screen time on the health and well-being of children and adolescents: A systematic review of reviews. *BMJ Open*, 9(1), Article e023191. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2018-023191>

Stork, S., & Sanders, S. W. (2008). Physical Education in Early Childhood. *The Elementary School Journal*, 108(3), 197-206.

Şanal, M. (2002). Mustafa Satı Bey (Satı-El-Husri) (1880-1968), hayatı ve Türk eğitim tarihi içerisindeki yeri, *Milli Eğitim Dergisi*, 153-154. https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/153-154/sanal.htm

Tedrisât-ı İbtidâîye Kanun-ı Muvakkatı (5 Zilkade 1331-6 Ekim 1913). Düstur II. Tertip Cilt V, s. 804-823.

Trost, S. G., Sirard, J. R., Dowda, M., Pfeiffer, K. A., & Pate, R. R. (2003). Physical activity in overweight and nonoverweight preschool children. *International Journal of Obesity*, 27(7), 834-839. <https://doi.org/10.1038/sj.ijo.0802311>

World Health Organization (WHO) (2019). Guidelines on physical activity, sedentary behaviour and sleep for children under 5 years of age. 24.10.2024. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/311664/9789241550536-eng.pdf?sequence=1>

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2019). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 11. Basım. Seçkin, s. 189-200.

Zembat, R., Tosun, D., Çalış, N. B., & Yılmaz, H. (2020). Okul öncesi eğitimde doğal ve artık materyallerin kullanımına yönelik öğretmen görüşleri. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 19-32.

Bu eser **Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı** ile lisanslanmıştır.